

Rapport audit

Schoolondersteuningsprofiel s(b)o De Korenburg

Irma Miedema
Robine Mens

Sardes, september 2017

Rapport audit

School-Ondersteuningsprofiel

Naam onderwijsvoorziening s(b)o: De Korenburg

Datum bezoek: 20 september 2017

In opdracht van: Samenwerkingsverband Oost Achterhoek

Rapporteur: Irma Miedema, Robine Mens

Sardes, Utrecht

oktober 2017

Inleiding

Uw school¹ biedt onderwijsondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer een reguliere school voor basisonderwijs tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar bijvoorbeeld een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Zowel voor de s(b)o-school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, Stichting Brevoordt, Samenwerkingsverband Oost Achterhoek), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de onderwijsondersteuning en wat mogelijkheden zijn om de onderwijsondersteuning verder aan te passen aan de mogelijk veranderende behoefte van het netwerk van scholen waar het s(b)o toe behoort.

Om het schoolprofiel in kaart te brengen verzamelden wij informatie op vijf domeinen:

1. de *diversiteit* van de leerlingenpopulatie van de school
2. de *ruimte voor verschillen* tussen leerlingen, die de manier van onderwijs geven op de school biedt
3. de beschikbaarheid van *extra voorzieningen* bij de school op de volgende vijf 'velden':
 - a. extra handen / omvang van de klassen
 - b. speciale onderwijsmaterialen
 - c. mogelijkheden van de ruimtelijke omgeving
 - d. expertise (teamexpertise en individuele expertise van leerkrachten/medewerkers)
 - e. samenwerking met (zorg)instanties buiten het onderwijs
4. de *borging* van de extra ondersteuning voor leerlingen in de organisatie van het onderwijs
5. de intensiteit en omvang van de *samenwerking* met anderen binnen het Samenwerkingsverband Oost Achterhoek, en in het bredere onderwijsveld.

In termen van vraag en aanbod zou het eerste domein, de leerlingenpopulatie, gekarakteriseerd kunnen worden als de vraag. Aan die vraag komt de school tegemoet met haar aanbod, gekarakteriseerd op de domeinen 2 t/m 5.

Wanneer we het eerste domein voor uw school in kaart brengen, hanteren we een indeling die past bij het onderscheid tussen scholen voor wat betreft hun doelgroep: s(b)o-scholen variëren van *doelgroepschool* voor een smalle doelgroep, tot *integratieve school* voor brede ondersteuning van (leerlingen in) reguliere scholen.

¹ Waar in dit rapport korthedshalve staat 'school', wordt steeds bedoeld 'school of arrangement', waarbij een arrangement kan zijn een s(b)o, een talentklas of een andere vorm van door het swv georganiseerde ondersteuning.

² Waar in dit rapport korthedshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

De doelgroepschool is *aanbodgericht*. De voorziening richt zich op een specifieke doelgroep zoals leerlingen met een lichamelijk beperking, een verstandelijke beperking, langdurig zieken etc..

Kenmerkende uitgangspunten en opvattingen bij een doelgroepenbenadering:

- de doelgroep heeft betrekkelijk uniforme onderwijsbehoeften;
- leren in homogene groepen van leerlingen met de betreffende onderwijsbehoeften heeft de voorkeur;
- de expertise die de doelgroep nodig heeft, vraagt een omgeving van een specialistische voorziening.

De integratieve school is *vraaggestuurd*. De voorzieningen worden in aanvulling op de mogelijkheden van de reguliere scholen ingezet. Er zijn meerdere specialismen binnen deze school beschikbaar en de school is in staat om haar voorzieningen als het ware om de reguliere scholen heen te brengen.

Kenmerkende uitgangspunten bij een integratieve benadering:

- de onderwijsbehoeften van leerlingen worden niet geordend naar medische en/of psychologische kenmerken, maar naar onderwijsbehoeften, ingedeeld op de eerder genoemde vijf velden;
- leren in heterogene groepen van leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften heeft de voorkeur;
- de inzet van de expertise die sommige leerlingen nodig hebben heeft een meerwaarde ook voor leerlingen die een dergelijke behoefte niet zo specifiek hebben.

Binnen het aanbod van de school heeft het tweede domein een andere status dan de domeinen 3, 4 en 5. De ruimte die de manier van onderwijsgeven biedt voor de verschillende onderwijsbehoeften (domein 2) vormt de basis van de mogelijkheden die de school kan bieden. Bijvoorbeeld inzet van extra voorzieningen (domein 3) voor leerlingen buiten de primaire doelgroep van de school heeft minder zin wanneer de school in haar manier van lesgeven heel beperkt om kan gaan met verschillen. Omdat het tweede domein een belangrijk aspect van het profiel is nemen we een korte toelichting op (zie kader).

Toelichting op de ruimte voor verschillen in de manier van onderwijs bieden

De ruimte die onderwijs biedt aan verschillen tussen leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door het onderwijsconcept van de school. Meer specifiek: door de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit kan worden gezien als een dimensie die loopt van methode-gestuurd naar leerling-gestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode of de vaste benadering als leidraad hanteren. Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept volledig afstemmen op de leerlingen die op dat moment de groep vormen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties (leermogelijkheden)
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

De informatie voor dit school-ondersteuningsprofiel is verzameld door middel van

- een beperkt documentatie-onderzoek (organisatie en kengetallen school),
- een interview met sleutelfiguren uit de school - aanwezig waren: Susan Teerink (directeur), Cindy Frenken (leerkracht/intern begeleider), Corine Kreeftenberg (leerkracht/intern begeleider), Hilde Gebbink (ouder), en Corine Huisintveld (gz psycholoog),
- observaties bij enkele lessen: wij mochten vrij in en uitlopen bij de klassen, inclusief de plusklas (bovenschoolse voorziening),
- een teamgesprek - aanwezig waren: vrijwel het gehele team.

Het interview en de observaties richtten zich vooral op *de stand van zaken*, op hoe in de praktijk van nu de lessen gegeven worden, en wat de mogelijkheden zijn voor leerlingen die een ongewone ondersteuningsbehoefte hebben.

Het teamgesprek is gevoerd aan de hand van een aantal stellingen en uitspraken. De focus van het teamgesprek ligt bij de *opvattingen en ambities* van de gespreksdeelnemers als het gaat om het bieden van onderwijs aan leerlingen met een verschillende (ingewikkelde) onderwijsbehoeften.

Het beeld van de stand van zaken (interview en observaties) en de opvattingen en ambities (teamgesprek) vullen elkaar aan.

De profielsamenvatting die hierna volgt geeft een overzicht over alle opbrengsten, samengevat door de rapporteur in een weging ten opzichte van andere scholen van dezelfde schoolsoort. Waar mogelijk is de vergelijking gemaakt met het gemiddelde van Nederlandse scholen zoals die uit statistisch overzicht en onderzoek bekend is. In aanvulling daarop profileren wij de school op basis van onze ervaring met audits op honderden scholen.

Na de profielsamenvatting staat in de *bijlage: opbrengsten interview* de belangrijkste informatie zoals die is aangereikt door de geïnterviewden, aangevuld met informatie uit het dataformulier.

Beide onderdelen, de *profielsamenvatting* en de *opbrengsten interview*, volgen de indeling in de vijf domeinen, zodat u de informatie eenvoudig aan elkaar kunt koppelen.

Wij wijzen er op dat de informatieverzameling veelzijdig en uitgebreid is geweest, maar niet alle informatie van alle leerkrachten betrof, en bovendien beperkt is door het karakter van een momentopname.

Profielsamenvatting: positie van de school, grenzen en groeimogelijkheden

Sbo de Korenburg is één van de drie voorzieningen voor sbo in Samenwerkingsverband Oost Achterhoek. Gelegen in Winterswijk heeft de school als voedingsgebied Winterswijk en de buurtschappen er om heen - vooral ten noorden, oosten en zuiden. Naar het westen deelt De Korenburg het voedingsgebied met sbo St Ludgerusschool, en sbo nieuwHessen.

Sbo de Korenburg maakt geen onderdeel uit van een groter bestuur: de school heeft een eigen bestuur. Doordat de school geen deel uitmaakt van een bestuur met reguliere scholen heeft zij een 'natuurlijke' neiging tot samenwerking met alle scholen in de omgeving. Dit is organisatorisch vormgegeven in de Kamer Brevoordt, een onderdeel van het Samenwerkingsverband Oost Achterhoek waaraan naast De Korenburg acht besturen van scholen voor regulier basisonderwijs deelnemen.

Instroom van leerlingen in de periode 1 oktober 2016 tot 1 september 2017:

vanuit huis	1
kinderdagcentrum	6
regulier onderwijs	19
ander sbo, vanwege verhuizing	1

Uitstroom van leerlingen in dezelfde periode:

praktijkonderwijs	7
vmbo met leerwegondersteuning	9
vmbo tl	1
speciaal onderwijs cluster 3	3
voortgezet speciaal onderwijs cluster 3	1
voortgezet speciaal onderwijs cluster 4	1

Domein 1: Diversiteit van de leerlingenpopulatie

Kijkend naar de bevraagde aspecten van *de leerlingenpopulatie* is de populatie van de school

- sterk homogeen, passend bij het beeld van een *doelgroepschool*
- meer homogeen dan heterogeen
- meer heterogeen dan homogeen
- sterk heterogeen, passend bij het beeld van een *integratieve school*

Domein 2: Ruimte voor verschillen

De antwoorden op de vragen over de manier van onderwijzen en het *omgaan met verschillen* geven het beeld van een school die *binnen een groep*

- eenzelfde vorm van onderwijs biedt aan leerlingen
- enige extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen
- veel extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen
- mede door een duidelijke aanpak, gedragen door het volledige team

Domein 3: De vijf velden van voorzieningen

De school heeft meer dan de fundamentele *voorzieningen* voor wat betreft (meerdere velden mogelijk)

- extra 'handen' in de klas
- onderwijsmaterialen
- de ruimtelijke omgeving
- specialistische expertise
- contacten met externe relaties

Domein 4: Borging

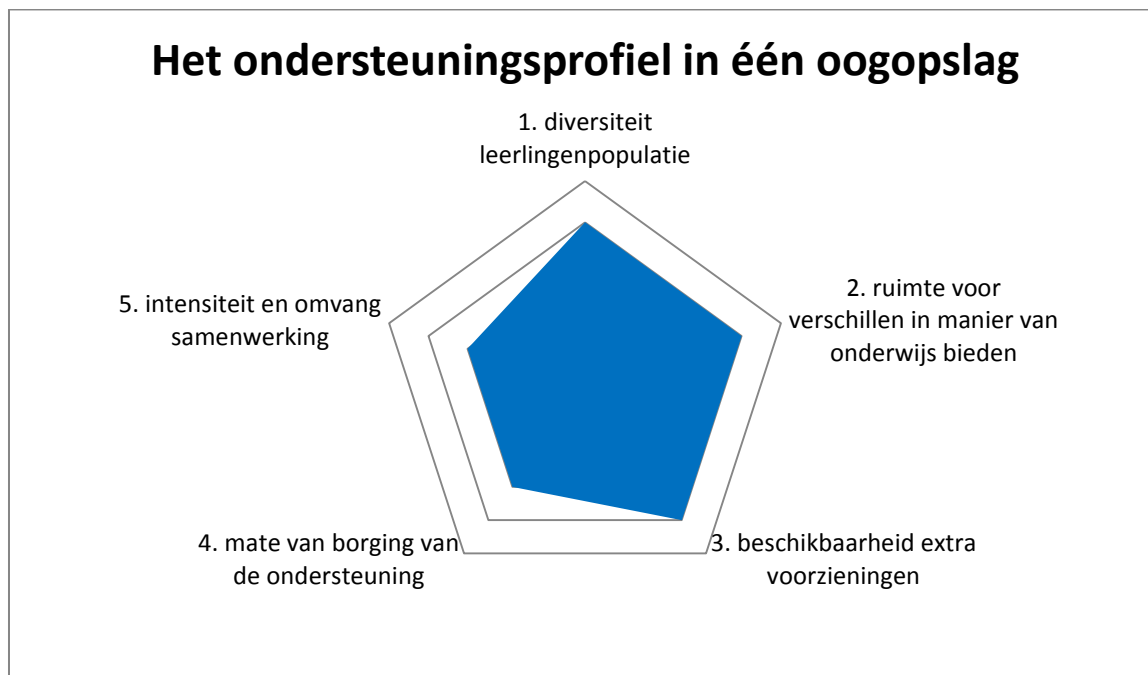
De borging in de organisatie van de extra ondersteuning voor leerlingen gebeurt

- op alle gevraagde aspecten overwegend planmatig
- op de meeste gevraagde aspecten planmatig, op enkele niet
- op enkele gevraagde aspecten planmatig, op de meeste niet
- op geen enkele van de gevraagde aspecten planmatig

Domein 5: samenwerking binnen het onderwijs

De samenwerking met onderwijspartners binnen en buiten Samenwerkingsverband Oost Achterhoek is

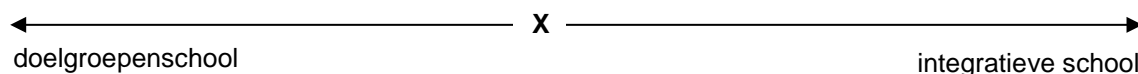
- intensief, in een stevig netwerk met veel partners
- intensief met enkele partners, beperkt met andere
- matig intensief met enkele partners, beperkt met andere
- beperkt

Er zijn verbanden tussen de vijf onderdelen van het ondersteuningsprofiel. De diversiteit van de leerlingenpopulatie(1) zegt iets over de noodzaak van omgaan met verschillen (2). De effectiviteit van extra voorzieningen (3) hangt samen met het onderwijsconcept (2). Enzovoort.

Elk van de vijf onderdelen van het profiel is weergegeven op een vijfpuntschaal in een van de punten van bovenstaande vijfhoek: van beperkt (dicht bij het centrum van de vijfhoek) tot ruim (aan de buitenrand van de vijfhoek). Deze visualisatie is bedoeld als 'radar' voor opvallende kenmerken van het profiel; er is geen 'wenselijke' vorm.

Geschetst op een continuüm tussen doelgroepschool en integratieve school kan sbo de Korenburg als volgt geplaatst worden:

Dit profiel geeft een beeld van de situatie op basis van documenten, het interview, de waarnemingen tijdens de observaties, en de informatie die bij het teamgesprek naar boven kwam.

Een korte toelichting, per domein, op de plaatsing in de grafiek vullen wij voor domein 2 tot en met 5 aan met een suggestie voor verdere ontwikkeling, voor *het geval dat* verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is. Dit laatste zeggen wij met nadruk, wij hebben geen opvatting over die wenselijkheid.

1. Over de diversiteit van de leerlingenpopulatie.
Hierbij kijken wij naar een combinatie van achtergrondkenmerken van leerlingen, en kenmerken van leren en gedrag.

Toelichting op de profilering:

De leerlingen verschillen vooral in hun leertempo en -niveau, en in wat zij nodig hebben in een persoonlijke benadering om tot leren te kunnen komen, en tot een goed functioneren in de groep. Er zijn weinig culturele en taalverschillen.

2. Over de ruimte voor verschillen binnen het onderwijsconcept.
Dit gaat over de manier van lesgeven in de groep. Belangrijk zijn onder meer de wijze waarop de les is ingericht, de diversiteit in het lesmateriaal, en de mate van dialoog of interactie tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling.

Toelichting op de profilering:

De ruimte om met verschillen om te gaan ontstaat vooral doordat de groepen waarin gewerkt wordt klein zijn en er een ruime inzet is van 'extra handen'. Typisch voor de school is het werken met stamgroepen naar leeftijd waar leerlingen hun basis vinden, gecombineerd met het werken in groepsdoorbrekende niveaugroepen voor een aantal vakken. Wanneer het om rekenen en (delen van) taal gaat organiseert het team het onderwijs zoveel mogelijk in homogeen samengestelde groepen, waardoor een uniform aanbod mogelijk wordt.

Thematisch onderwijs is vooral te zien bij zaakvakken.

Er is veel aandacht voor visualisering van het onderwijsaanbod. Er is sprake van differentiatie in die zin dat de lesstof soms aanvullend aan de hele groep op een andere (vaak meer visuele) manier wordt aangeboden. Er is weinig sprake van differentiatie waarbij de leerlingen binnen een groep *tegelijk op verschillende wijze* kennis nemen van de lesstof.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Een kleine stap naar meer gelijktijdige differentiatie voor verschillende niveaus, tempo's, en leerstijlen kan zijn om leerlingen niet te groeperen op niveau, maar leerlingen die een interesse delen samen te laten werken, in werkvormen die verschillen op alle andere kenmerken - waaronder niveau - toelaten. Zoals bijvoorbeeld coöperatieve werkvormen.

Een veel ingrijpender suggestie is om het onderwijs in te richten langs persoonlijke leerroutes van de leerlingen, waarbij de leerkracht, met een coachende benadering, in de loop van de tijd in toenemende mate het eigenaarschap voor het leren bij de leerling laat. Dit vraagt een andere organisatie van het onderwijs, waarbij de gebruikelijke urenroosters met uren per vak verdwijnen. Daarvoor in de plaats komen mogelijkheden voor groepsinstructie, voor samenwerkingsvormen, en voor individueel werken. De leerling heeft een eigen planning waarin hij of zij zijn of haar persoonlijke route volgt langs deze mogelijkheden, begeleid door de eigen, vaste coach. De organisatie in stamgroepen onderbouw en bovenbouw, van waaruit leerlingen op andere kenmerken naar groepjes uitwaaien past al bij deze manier van het organiseren van het onderwijs.

3. Over de beschikbaarheid van extra voorzieningen.
Extra voorzieningen zijn: extra 'handen' in de klas (of klassenverkleining), extra onderwijsmaterialen, extra mogelijkheden in de ruimtelijke omgeving, specialistische expertise, en samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

Het team werkt niet intensief samen met zorgpartners rond de kinderen. Voor het overige zijn er ruime voorzieningen aanwezig bij De Korenburg. Wanneer De Korenburg zich ook zou willen richten op leerlingen die nu naar het speciaal onderwijs gaan, zijn de voorzieningen eenvoudig te versterken tot op het benodigde niveau - behalve voor leerlingen die aangewezen zijn op voorzieningen zoals die bij een mytyl/tyltylschool voorhanden zijn.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Wanneer het team zou kiezen voor het versterken van de zelfsturing van leerlingen (om daarmee gepersonaliseerd leren mogelijk te maken), dan kan een versterking van de expertise bij de teamleden een goede voorbereiding daarop zijn. Gedacht kan worden aan:

- de vaardigheid van het coachen van leerlingen (begeleiding bij het leren leren),
- het inzicht in hoe executieve functies bij leerlingen versterkt kunnen worden.

4. Borging van de ondersteuning in de organisatie van de school.

Van stevige borging is sprake wanneer er beleid, leerlingvolgsystemen, procedures en afspraken zijn, die voor alle betrokkenen helder zijn en door alle teamleden worden toegepast. Een heldere, consistent toegepaste taakverdeling is onderdeel van de borging.

Toelichting op de profilering:

De borging in vergelijkbaar met wat meestal op een sbo school te zien is. De werkwijze is planmatig en systematisch.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Wanneer de school een slag zou willen maken naar het sterker differentiëren, dan vraagt dit niet alleen om het systematisch toepassen van werkwijzen die dit mogelijk maken, maar ook om borging van die werkwijzen in beleid, afspraken en procedures. Het team kan bijvoorbeeld in afspraken vastleggen hoe bij onderlinge collegiale visitatie het onderwerp differentiatie steeds een onderwerp zal zijn.

In het geval dat de school een - vergaande - keuze voor gepersonaliseerd leren zou willen overwegen is een suggestie op zijn plaats die begint bij het begin: het vormen van een binnen het team gedeeld beeld van de toekomst. Op basis daarvan kan het team een daarbij passende visie en strategie vaststellen, en die vervolgens uitwerken in activiteitenplannen.

5. Over de intensiteit en omvang van de samenwerking.

Gekeken wordt naar de mate waarin wordt samengewerkt met partners binnen het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

De school is gericht op samenwerking. Met de partners die de school als vanzelf tegenkomt vanwege de doorstroom van de leerlingen is er een goede samenwerking. Ook de samenwerking waartoe de school is uitgenodigd vanwege haar deelname aan Kamer Brevoordt wordt door de school gewaardeerd. Tot nu toe is de school niet duidelijk actief op zoek naar verdergaande samenwerking. De directeur geeft aan hier een impuls aan te willen geven.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

Er zijn geen scholen voor speciaal onderwijs in Winterswijk. Dit kan een uitdaging betekenen voor samenwerking in twee richtingen:

Samenwerking met scholen voor speciaal onderwijs gericht op het in Winterswijk verder ontwikkelen van thuisnabij onderwijs voor leerlingen die nu moeten reizen om passend onderwijs te vinden. En: Samenwerking met reguliere basisscholen om het onderwijsaanbod op deze scholen zodanig te versterken dat verwijzing alleen nog in uitzonderlijke gevallen nodig zal zijn.

Samenvatting opvattingen en ambities van het team gericht op het omgaan met leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hebben:

Er is (nog) geen volledig gedeelde teamvisie over de wenselijkheid van inclusief of gesegregeerd onderwijs. Aan de ene kant is (een deel van) het team positief over het meer integreren van speciaal onderwijs en regulier onderwijs - aan de andere kant ziet (een deel van) het team daar nadelen in.

Groepen leerlingen op allerlei kenmerken heterogeen samenstellen (meer integratie) vindt het hele team wenselijk als het gaat om de onderlinge omgang. Leren dat andere kinderen anders zijn. Zoals in het teamgesprek gezegd werd: 'voor wat betreft de sociaalemotionele ontwikkeling geven we de voorkeur aan heterogene groepen, maar is er een didactische opgave, dan werkt het prettiger in groepen van ongeveer gelijk leerniveau.'

De positie van het De Korenburg is in beweging. Het lijkt er op dat het team daar nog geen actieve sturing aan geeft: men wil eenvoudigweg de leerlingen die aangemeld worden een zo goed mogelijke plek bieden - een beter passende plek dan die waar de leerling eerder blijkbaar niet goed functioneerde. Men constateert dat de populatie verandert: leerlingen die eerder nog naar het speciaal onderwijs gingen, komen nu op De Korenburg, en leerlingen die vroeger nog naar De Korenburg kwamen, blijven nu op de reguliere basisschool. De school beweegt hierbij mee.

Deze constatering leidt vooralsnog niet tot een actieve positiebepaling, en dus ook nog niet tot een actieve ambitieformulering. Daarin wil de nieuwe directeur verandering brengen.

Bijlage 1: Opbrengsten interview

Domein 1: de diversiteit van de leerlingenpopulatie:

De leerlingen op de school verschillen in hun achtergrond v.w.b.:

- *opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische achtergrond:*

- weinig, het opleidingsniveau en de sociaaleconomische achtergrond is over het algemeen
- laag
 - gemiddeld
 - hoog
- matig
- sterk

De ouderpopulatie is divers, een afspiegeling van de regio. Het aandeel ouders met een lage sociaaleconomische achtergrond is relatief groot, in vergelijking met een reguliere school in de omgeving.

- *thuis taal:*

- weinig
- matig
- sterk

De thuistaal is overwegend Nederlands. Hooguit één of twee leerlingen per klas spreken thuis een andere taal - bijvoorbeeld Syrisch of een Noord-Afrikaanse taal. Dit heeft weinig of geen invloed op het taalonderwijs.

- *culturele achtergrond*

- weinig
- matig
- sterk

De culturele achtergrond is overwegend Nederlands, Achterhoeks. Enkele leerlingen hebben een migratieachtergrond.

De leerlingen op de school verschillen v.w.b.³:

- *niveau van leren*

- weinig
- matig
- sterk (stamgroep)

De lesdag start voor de leerlingen in de stamgroepen (leeftijdsgroepen). Deze groepen zijn, behalve voor wat betreft de leeftijd, heel divers. Daarna werken de leerlingen in niveaugroepen, homogener op het niveau en tempo van leren.

³ Om voor het overzicht over het samenwerkingsverband maximale vergelijkbaarheid tussen scholen te bereiken zijn vragen opgenomen die niet voor elke s(b)o-school van toepassing zullen zijn. In dat geval beperkt het antwoord zich tot *n.v.t. gezien de doelgroep*

- *leerstijlen*

- weinig
- matig
- sterk

De geïnterviewden kijken wat verschillend naar dit onderwerp. Enerzijds merkt men op dat de meeste leerlingen afwachten wat aangeboden wordt, en dat de meeste leerlingen vooral behoefte hebben aan concreet, visueel, eenduidig aanbod met veel herhalingen. Van de aanbodkant bekeken geeft men aan te werken vanuit de principes van meervoudige intelligentie, waardoor het *aanbod* voor de leerlingen divers is. Aanvulling van de directeur: De leerstijlen worden op dit moment door ons onderwijsconcept nog te weinig ontdekt. Kinderen kunnen nog meer verantwoordelijk gemaakt worden voor het eigen leerproces richting autonomie en eigenaarschap bij het leren. Dan ontdekken ze zelf en wij ook welke leerstijlen er in onze school zijn en kunnen we de opdrachten afstemmen op de verschillende leerstijlen.

Hoeveel leerlingen hebben

- *speciale behoeften in het verwerken van informatie*

- weinig (minder dan 20 %)
- een matig aantal (20 tot 40 %)
- veel (meer dan 40%)

Dit is mede te zien aan de uitkomsten van de diagnostische toetsen. In de onderbouw is er een toename van taalzwakke kinderen, waardoor aanvullend niet-talig aanbod van informatie belangrijker wordt. (De visuele benadering is terug te zien in de klassen, bijvoorbeeld in de kleuterklas zijn afspraken voor gedrag in beeld gebracht met foto's van de leerlingen zelf.) Door de toename van taalzwakke kinderen in de onderbouwunit wordt de taal veelvuldig en structureel visueel ondersteund en ook eenduidig structureel ondersteund met gebaren.

- *speciale behoeften in het gedrag, in de omgang (begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit, begrip van de sociale omgang)*

- weinig (minder dan 20 %)
- een matig aantal (20 tot 40 %)
- veel (meer dan 40 %)

Ongeveer 50 %. De Korenburg merkt dat de ondersteuningsvraag zwaarder wordt. Er zijn veel kinderen met problemen thuis, wat kan leiden tot externaliserend gedrag of juist tot stil, verdrietig gedrag. Soms is het dan teveel gevraagd om de les te volgen. (In de school is de aandacht voor gedrag terug te zien. Regels voor gedrag hangen in het lokaal, bijvoorbeeld met een 'gevoelsmeter'.)

Domein 2: de ruimte die de manier van lesgeven biedt voor speciale ondersteuningsbehoeften,

Tijdens het interview is gevraagd de manier van lesgeven te plaatsen op een aantal dimensies.

Karakteriseer het onderwijs op de school op de onderstaande dimensies. Een '1' betekent sterk in de richting van de eerste pool en een '4' sterk in de richting van het tweede uiterste.

	1	2	3	4	
overdragen van kennis	☐	☒	☐	☐	zelf ontdekken
kennis verwerven	☒	☐	☐	☒	werken met kennis ¹
klassikaal leren	☐	☐	☐	☒	individueel en groepjes-leren
sturing van het leren door de leerkracht	☒	☐	☐	☐	leerlingen sturen eigen leren ²
alle leerlingen op basisniveau brengen	☐	☐	☐	☒	het maximale uit elke leerling halen
leerstof bepaalt leerweg	☐	☐	☐	☒	beginsituatie leerling bepaalt leerweg ³
nadruk op gestructureerde opdrachten	☐	☒	☐	☐	nadruk op vrije opdrachten ⁴
gelijke normering prestaties	☒	☐	☐	☒	beoordeling t.o.v. eerdere eigen prestaties ⁵
beoordeling door leerkracht	☒	☐	☐	☒	zelfbeoordeling door leerling ⁶
evaluatie onderwijs door leerkracht	☒	☐	☐	☐	evaluatie samen met leerlingen ⁷

¹De score links geldt voor de zaakvakken, de score rechts voor de overige vakken (ook al enigszins voor rekenen). Het is in ontwikkeling, het doel is om bij meer vakken rechts uit te komen.

²Ook op dit punt wenst men een ontwikkeling, in de richting van meer zelfsturing. Er ontstaat wat discussie bij de geïnterviewden over de wenselijkheid van sturing door de leerkracht bij de doelgroep van De Korenburg.

³In deze zin: de beginsituatie van de leerling bepaalt in welke niveaugroep hij of zij komt.

⁴Dit is afhankelijk van het soort activiteit. 'We komen uit een supergestructureerde aanpak - en dat willen we loslaten.'

⁵Voor ouders worden beide beoordelingen gehanteerd, voor de leerlingen alleen de beoordeling t.o.v. eerdere prestaties.

⁶Soms beoordeelt eerst de leerling het werk, en daarna de leerkracht. Soms beoordelen leerlingen elkaar - bijvoorbeeld bij een spreekbeurt. Dit is afhankelijk van het onderwerp.

⁷De evaluatie gebeurt aan de hand van groepsplannen en overzichten van toetsresultaten.

Hoe wordt binnen de school met speciale onderwijsbehoeften omgegaan?

Reactie op speciale onderwijsbehoeften

- vooral met individuele aandacht, buiten de groep
- vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep
- vooral met groepsaandacht in homogene subgroepen
- vooral met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak

Van individuele aandacht, buiten de groep is vooral sprake bij therapieën (bijvoorbeeld speltherapie), niet bij leerstof.

De groepsaandacht in homogene subgroepen gaat vooral om de niveaugroepen bij rekenen en taal. De school streeft er naar om meer ondersteuning *in* de groep te bieden. Dat geeft meer effect voor de betreffende leerling, maar ook de andere leerlingen kunnen baat erbij hebben.

Op de school wordt psychiatrische ondersteuning ook wel binnen de klas aangeboden, ondersteuning die zowel thuis als op school ingezet wordt (inzet van kinder- en jeugdpsychiatrische inrichting Karakter, 'Behandeling in de klas - BinK').

Differentieert de onderwijsaanpak van de school voor verschillen op leerstijlen van leerlingen (reproductiegericht, ervaringsgericht, betekenisgericht, oplossingsgericht)?

- ja, dat is geïntegreerd in de onderwijsaanpak van de school
- incidenteel, als een leerling opvalt op leerstijl – of incidenteel, door enkele leerkrachten
- nee, niet of nauwelijks

Dit is in ontwikkeling. De school heeft zich tot doel gesteld meer te differentiëren. Het is nog geen teambrede aanpak. Het werken in units helpt bij deze ontwikkeling: Collega's leren elkaar feedback te geven en te ontvangen. Ervaringen worden in de units besproken.

Hoe zijn groepen/klassen ingedeeld (welke leerjaren worden gemengd, wat is de omvang van de groepen en de bezetting met leerkrachten)?

Er zijn 8 groepen, en in totaal 109 leerlingen. Gemiddeld heeft een groep (stamgroep) een omvang van 14 leerlingen.

De school werkt met een onderbouw- en een bovenbouwunit. Leerlingen zitten in een stamgroep naar leeftijd, en binnen de bouw in niveaugroepen.

Karakterisering van het onderwijs op de school.

Hoe groot is naar uw inschatting:

het percentage leerkrachten dat in de kerndoelen en leerlijnen (minimaal van het eigen leerjaar) beheerst (parate kennis): **35 procent (onderbouw hoger)**

het percentage leerkrachten dat in staat is didactisch maatwerk te leveren voor leerlingen: **90 procent**

het percentage leerkrachten dat in staat is pedagogisch maatwerk te leveren voor leerlingen: **95 procent**

het percentage leerkrachten dat initiatief neemt tot dialoog met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoefte van de leerling: **niet duidelijk**

De geïnterviewden verschillen in het beeld dat zij hebben van de mate waarin de leerkrachten daadwerkelijk, in de praktijk van elke dag, differentiëren op de belangrijkste kenmerken van de onderwijsbehoefte van leerlingen (niveau, tempo, leerstijl, aansluiting bij eigen ervaring, aansluiting bij interesses).

Opgemerkt wordt: 'We streven allemaal naar meer differentiatie, op meer kenmerken. De moeilijkheid zit niet zozeer in het een keertje bieden van aangepaste begeleiding, de moeilijkheid zit in het verder kijken dan de dag van vandaag: met de kerndoelen in het achterhoofd een heel andere route kiezen voor een leerling. En dan toch goed uitkomen bij de doelen.'

de mate waarin de begeleiding een individuele aanpak is dan wel een teamaanpak

- vooral individuele aanpak van leerkrachten
- aanpak gedeeld door enkele leerkrachten
- teamaanpak (in ontwikkeling)

De niveaugroepen zijn al groepsdoorbrekend samengesteld (binnen de unit: onderbouw of bovenbouw). De ontwikkeling naar een teamaanpak is ingezet.

de mate waarin (ouders en) leerling betrokken worden bij de manier van lesgeven

- niet of nauwelijks
- soms
- vaak

Ouders worden steeds op de hoogte gehouden van hoe het met de leerling gaat, bijvoorbeeld bij ongewoon gedrag wordt er 's middags al meteen gemaild. De betrokkenheid van ouders en leerlingen bij *de manier van lesgeven* is minder zichtbaar. Daar worden de ouders niet bewust bij betrokken.

Teamexpertise

*Op welke onderwerpen is er sprake van teamexpertise (expertise die gedeeld wordt door **alle** leden van het team, en die door **alle** leden van het team in samenwerking in praktijk gebracht wordt)? Voorbeelden zijn teamexpertise op bepaalde didactische of gedragsmatige aanpakken, of teamexpertise in het betrekken van ouders en leerlingen bij de bepaling van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.*

De school hanteert een open, niet veroordelende houding ten op zichte van leerlingen en hun ouders. Er is aandacht voor ieder kind en ieder kind wordt gezien. Dit is een teambrede aanpak en een teamexpertise.

Biedt de school onderwijsarrangementen binnen het regulier onderwijs aan?

Nee. Wel is het zo dat op dit moment één medewerker deel uitmaakt van de Onderwijs Expertise Groep - de bovenschoolse groep van begeleiders die inzetbaar zijn op alle scholen binnen het eigen deel van het samenwerkingsverband Oost Achterhoek: de 'Kamer' Brevoordt.

Domein 3: de beschikbaarheid van extra voorzieningen

a. Extra handen

Extra ondersteuning (in aanvulling op de leerkracht) in direct contact met de leerling(en) binnen de klas:
(Lkr. = leerkracht, Vlkr. = vakleerkracht, KA = klassenassistente, OA = onderwijsassistent, RT = remedial teacher, AB = ambulante begeleider, OU = ouder/verzorger, LIO = leerkracht in opleiding, ST = stagiaire, TA = technisch assistent)

Groep/Afdeling/School	Functionaris(sen)	Aantal uren per week ⁴
Onderbouw-unit		
Groep A 1/2	Lkr/Lkr-ondersteuner/ST/logopedist	208 uur
Groep B 1/2		
Groep C 3/4		
Groep D 3/4		
Bovenbouw-unit		
Groep E 5/6	Lkr/Lkr-ondersteuner/ST/logopedist	145 uur
Groep F 6/7		
Groep G 7/8		
Groep 8		

Leerkracht – leerling ratio over de hele school gerekend (gemiddelde groepsgrootte)

Kijkend naar de 8 stamgroepen: gemiddeld 14 leerlingen per groep.

Ondersteuning door eigen medewerkers van de school in direct contact met de leerling(en) buiten de klas:

- x IB, op deze manier: in de groep: leerkracht coaching, leerlingondersteuning
- x Fysiotherapeut, op deze manier: één-op-één
- x Ergotherapeut, op deze manier: één-op-één
- x Speltherapeut, op deze manier: één-op-één
- x Logopedist, op deze manier: één-op-één (en ook in de groep, zie boven)
- x Gedragswetenschappers, op deze manier: één-op-één (en observaties in de groep)
- x Vakleerkrachten, op deze manier: gymnastiek en handvaardigheid (leerkrachtondersteuner met talent)

Gebruik van 'handen' van

- x Medeleerlingen, op deze manier: Tutor lezen.
- x Zelf bekostigde externen, op deze manier: workshops muziek (muziekimpuls)
- x Extern bekostigd uit PGB of anderszins, op deze manier: zindelijkheidstraining/ondersteuning in de groep (Zorg in Onderwijs), PsychoMotorische Therapie, Dyslexie Ondersteuning

Handen op schoolniveau beschikbaar voor ondersteuning van professionals en ouders

- x Schoolarts, voor advies en overleg
- x Maatschappelijk werk, vanuit het Ondersteuningsteam heeft de school een vast persoon
- x De psychiatrische instelling Karakter biedt Begeleiding in de Klas (Bink) voor kinderen met psychiatrische problemen

⁴ Het gaat hier om het aantal effectieve uren met leerlingen (lestijd).

b. Speciale onderwijs/werkmaterialen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften beschikbaar binnen de school:

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale didactische kenmerken

- x methodieken met aangepaste leerlijnen
- x gericht op zelfredzaamheid
- x met een lager tempo, veel herhalen
- die (veel/snel) lezen vermijden
- gericht op auditieve informatieverwerking
- x gericht op visuele informatieverwerking
- gericht op sensorische informatieverwerking
- uitgaand van sterk eigen probleemoplossend vermogen

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale pedagogisch/psychologische kenmerken:

Onderwijsmaterialen ondersteunend bij:

- begrenzing van het gedrag
- uitdaging tot alertheid en activiteit
- het ervaren van successen en het ontvangen van beloningen, nl. Taakspel
- begrip voor sociale interactie (met de volwassenen en de leeftijdsgenoten in de eigen omgeving)
- x schoolaanpak op gedrag, nl een eenduidige aanpak bij complex gedrag
- x materialen worden gebruikt als bron.

Aanvulling door de directeur: Samenwerken als team vanuit een gedeelde missie (doel), visie (duidelijke richting), waarden (collectieve inzet en verplichtingen) en doelstellingen, stuk voor stuk gericht op het leren van de leerlingen zowel didactisch als sociaal-emotioneel. Een cultuur van samenwerking met de focus op het leren door iedereen, gezamenlijk onderzoek naar de beste praktijkvoorbeelden en naar de huidige realiteit. Actiegericht: leren door te doen. Een voortdurend streven door te doen. Resultaatgericht werken.

Aanpassingen aan kindspecifieke fysieke belemmeringen (in aanvulling op de didactische materialen)
Aanwezige materialen (zoals 'sissel'-kussens voor hyperactieve kinderen, fysiotherapeutische materialen voor revaliderende kinderen, basis verpleegmaterialen voor langdurig zieke kinderen)

c. Ruimtelijke voorzieningen, in en rond de school

Voor speciale bewegingsbehoeften

- x Rolstoeltoegankelijk
- x Invalidentoilet
- x Time-out ruimte
- x Extra grootte van de lokalen, gangen en speel/gymruimten
- x Een speelplein met extra kwaliteit

Voor verzorging en therapie

- x Verzorgingsruimte
- x Revalidatieruimte; niet aanwezig, wel realiseerbaar
- x Ruimte fysiotherapie
- x Ruimte ergotherapie
- x Ruimte speltherapie
- x Omgeving gericht op sensorische beleving (snoezelmuur e.d.): niet aanwezig, wel realiseerbaar
- x Rustruimte

Opmerking van de directeur: De ontwikkeling van het huidige schoolconcept vraagt om te blijven nadenken over de inzet van het personeel en welk personeel, de organisatie van het onderwijs en de inrichting van de leeromgeving.

Voor speciale leerbehoeften

x Handenarbeidlokaal/atelier

x Speel-/gymlokaal

x Keuken (voor leerlingen)

- Schooltuin

- Dierenverblijf

- Zwembad

d. Specialistische expertise op hbo/wo-niveau

<i>binnen de school zelf beschikbaar</i>	<i>buiten de school snel toegankelijk</i>	
		visuele beperkingen
		auditieve beperkingen
x		spraak/taal belemmeringen
	x	cognitieve beperkingen
x		motorische beperkingen
	x	beperkingen door langdurige ziekte
	x	Autisme Spectrum Stoornissen (ASS)
x		ADHD
x		dyslexie
	x	overige psychiatrische aandoeningen
x		gedragsproblemen
	nvt	onderwijsachterstanden andere culturen

e. Samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

	<i>nooit</i>	<i>sporadisch</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>	<i>gemeenschappelijk handlingsplan</i>
SMW Ondersteunings Team				x	is wel het doel
Bureau Jeugdzorg	x				
GGD			x		
GGZ	x				
MEE	x				
(Kinder)ziekenhuis	x				
Revalidatiekliniek	x				
Justitiële inrichting	x				
KDC, stichting ZoZijn				x	
MKD	x				
Psychiatrische instelling	x				
Gemeente, ketenzorg				x	pilot 1 gezin 1 plan
Naschoolse opvang en behandeling				x	

Domein 4: de borging van de extra ondersteuning in de organisatie van de school

- *het 'eigenaarschap' van de extra ondersteuning: wie is verantwoordelijk voor een goed verloop van het onderwijsleerproces van de leerling met speciale ondersteuningsbehoeften?*

De school werkt met een ondersteuningsroute waarbij de leerkracht de spil is. De intern begeleider is eindverantwoordelijk.

- *de plaats van de extra ondersteuning binnen het beleid van de school*

De ondersteuningsroute 'is van a tot z uitgewerkt', en wordt met de ouders besproken. De extra ondersteuning is in het beleid van de één-zorgroute opgenomen van De Korenburg.

- *volgsystemen voor de didactische voortgang, en voor de sociaal-emotionele voortgang*

Het analysesysteem LOVS van Cito. Opmerking: dit is lastig te gebruiken bij een 50 % leerlijn - de systematiek biedt te weinig differentiatiemogelijkheden.

OntwikkelingsVolgModel (OVM) en ParnasSys, Zien! (vanaf groep 4). De school gaat de instrumenten voor de sociaal-emotionele voortgang ook meer diagnostisch inzetten, meer verdiepend gebruiken.

- *planmatige aanpak van de extra ondersteuning: signalering, besprekingen, evaluaties, overdrachten e.d. (bijvoorbeeld a.d.h.v. de één-zorgroute)*

De school hanteert de één-zorgroute, vertaald naar de setting binnen het sbo.

- *aanwezigheid van protocollen (dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding zoals bijv. bij suikerziekte, pesten)*

Dyslexie, dyscalculie, sociale veiligheid. De school kwam vorig jaar positief uit de veiligheidsmonitor.

- *wat is de rol van de ouders en de mate van betrokkenheid bij:*

- *het vaststellen van de onderwijsbehoefte van de leerling*
- *het bepalen van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
- *het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
- *het evalueren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

De ouders worden actief en voortdurend geïnformeerd over hun kind(eren). Het handelingsplan voor hun kind wordt altijd afgestemd en doorgesproken.

Domein 5: de intensiteit en omvang van de samenwerking met anderen in het onderwijs

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de reguliere basisscholen binnen Samenwerkingsverband Oost Achterhoek?*

Er is geen samenwerking met de scholen in het grotere Samenwerkingsverband Oost Achterhoek.

Er is wel samenwerking binnen de 'Kamer' Brevoordt. Er is één keer in de twee maanden een ib-bijeenkomst. Soms komen leerkrachten op school om een dagje mee te lopen. En er is voor de éénpitters in de regio Aalten Winterswijk vier keer per jaar een 'ib-clusteroverleg'.

Deze Kamer van het samenwerkingsverband wordt aangestuurd door een stuurgroep waarin de directeur van De Korenburg zitting heeft. Een belangrijk doel van de samenwerking is om expertise te delen.

Aanvulling van de directeur: Per 1 augustus 2017 heeft er bij De Korenburg een directeurswissel plaats gevonden. De huidige directeur zal actief zoeken naar samenwerking met de reguliere basisscholen. Met als doel dienstbaar, complementair te blijven aan wat passend onderwijs vraagt. Zodat (bijna) alle kinderen thuisnabij goed afgestemd onderwijs krijgen.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen binnen het eigen schoolbestuur?*

Nvt, sbo De Korenburg is een éénpitter.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de voor- en vroegschoolse instellingen, en met het voortgezet onderwijs?*

Elmo, een dependance van orthopedagogisch centrum De Timp (onderdeel van ZoZijn) is een voorschoolse/schoolvoorbereidende groep die is ingekwartierd bij sbo De Korenburg. Binnen deze groep is veel aandacht voor de overgang naar een vorm van onderwijs. Zo wordt er veel tijd besteed aan het samenwerken en samen spelen met elkaar, niet alleen met de kinderen van de eigen groep, maar ook met de kinderen van groep 1, 2 en 3 van De Korenburg. Er is een nauwe samenwerking tussen Elmo en De Korenburg.

Voortgezet onderwijs: Er is goed contact met de scholen waarnaar de meeste leerlingen uitstromen. Er is sprake van een 'warme' overdracht van leerlingen. Al wordt wel de opmerking gemaakt dat het voortgezet onderwijs niet altijd even zorgvuldig het onderwijskundig rapport meeneemt in de eigen begeleiding.

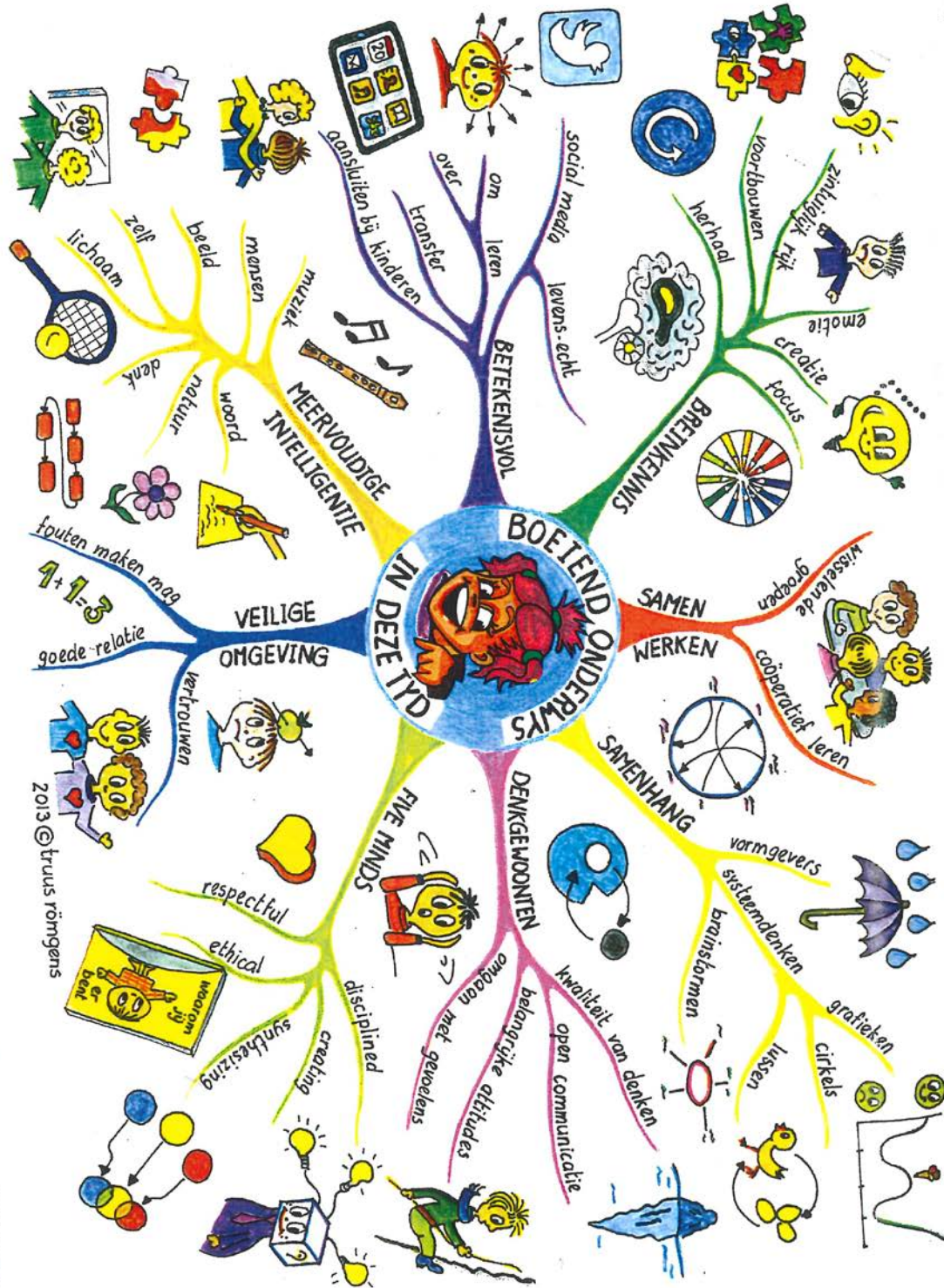
- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen voor sbo en so binnen Samenwerkingsverband Oost Achterhoek?*

Er is geen specifieke samenwerking met de twee andere sbo-scholen van Samenwerkingsverband Oost Achterhoek. Sbo de Korenburg neemt wel deel aan het ROSA-overleg (Regionaal Overleg Sbo-directeuren Achterhoek).

Met het so is vooral communicatie via de ambulante begeleiders. Dat neemt niet weg dat als contact gezocht wordt, dit altijd snel tot stand komt.

Afsluitende opmerkingen:

- In de zaakvakken werkt de school in de vorm van thematisch onderwijs. De mindmap boeiend Onderwijs wordt hierbij gebruikt als middel om te komen tot opbrengstgerichte, samenhangende activiteiten binnen de verschillende zaakvakken. Ook enkele deeldomeinen van taal krijgen een prominente plek tijdens thematisch onderwijs. (Zie ook mindmap in bijlage 2.)
- De school is een weg ingeslagen naar meer differentiatie, meer aandacht voor het individuele leerproces van een leerling. De invoering van de units, stamgroepen en niveaugroepen is een belangrijke stap daartoe. Er wordt er meer samengewerkt door leerkrachten en meer overlegd. Men zoekt samen naar een teambrede aanpak, in plaats van dat alles individueel in de eigen groep wordt opgelost.

Sardes

Postbus 2357

3500 GJ Utrecht

Lange Viestraat 371

3511 BK Utrecht

☎ (030) 232 62 00

@ secretariaat@sardes.nl

🌐 www.sardes.nl

🐦 @SardesUtrecht

📘 facebook.com/sardesBV

